

KOHEESIO 2021+ TYÖRYHMÄN 18. KOKOUS

Aika: 17.12.2020 klo 13:00-15:30

Paikka: Teams-kokous

Läsnä:

Pihlman Marja-Riitta, pj
Osenius Johanna, vpj
Alasentie Jukka, Pirkanmaan liitto
Eckstein Taina, VM
Ekdahl Päivi, Lapin liitto
Haavisto-Vuori Päivi, TEM
Heiniluoma Jari, Parkanon kaupunki
Hämäläinen Päivi, STM
Järvinen Harri, SAK
Karvonen Marja, Satakunnan ELY-keskus
Kerkkänen Anu, YM
Keränen Petri, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Lämsä Rauno, VM
Muilu Tommi, Hämeen ELY-keskus
Mäki-Hakola Marko, MTK
Mäkinen Annukka, Kuntaliitto
Niemi Merja, OKM
Nuotio Tarja, Varsinais-Suomen liitto
Pikkarainen Mika, TEM
Pulliainen Juha, Etelä-Savon ELY-keskus
Sirkjärvi Leena, LVM
Vehreävesa Satu, Pohjois-Savon liitto
Veistola Tapani, SLL
Viljamaa Kimmo, Vantaan kaupunki
Yltiö Mauri, YM

Asiantuntijat:

Pasi Rantahalvari, TEM
Martta Viitaniemi, TEM

Kati Heiska, TEM
Helinä Yli-Knuutila, TEM

Muut:

Jaana Valkokallio, Harri Ahlgren, Sirpa Hautala, Sirpa Liljeström, Milla Ohrankämmen, Tapani Kojonsaari, Petri Haapalainen, Laherto Minna, Päivi Piittisjärvi / TEM, Päivi Keisanen/Pohjois-Pohjanmaan liitto, Tiina Huotari/Uudenmaan liitto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen 13:02. Puheenjohtaja totesi jäsenmuutokset seuraavasti: STM:n varsinaiseksi jäseneksi Lars Koltolan tilalle tulee Päivi Hämäläinen ja hänen varajäsenekseen Liisa Hakala ja TEM:n varajäseneksi Lippe Koivunevan tilalle tulee Päivi Haavisto-Vuori.

Puheenjohtaja kertoi lyhyesti ajankohtaiset kuulumiset EAKR:n ja ESR:n osalta. Ohjelmavalmistelu on viivästynyt johtuen siitä, että EU:n asetusalvalmistelu on joltakin osin edelleen kesken. ESR+-rahaston osalta on edelleen mitkä korvamerkinnot asetukseen jäävät ja mitkä koskevat Suomea. Kansallisessa valmistelussa ruoka-avun sisältäminen ohjelmaan on edelleen auki ja jatkuu poliittisessa valmistelussa. TEM käy jatkuvasti keskustelua komission kanssa ohjelman eri osioiden ja sitä tukevien dokumenttien osalta. Mahdollistaviin edellytyksiin ja indikaattorimetodologiauunnokseen on saatu palautetta 11.12. Niiden työstäminen jatkuu edelleen ja TEM on näiltä osin yhteydessä valmistelijoihin ministeriöissä ja alueilla. Edellytykset ohjelman kuulemiselle ja interservice-menettelyn käynnistämiseksi on vasta kun ESR+:n osalta kokonaisuus on selvä. Joka tapauksessa ohjelmaan tulee uusi, oma toimintalinja sosiaalisille innovaatioille. Tämä on uusi ulottuvuus omaan valmisteluamme. Uusi toimintalinjateksti otetaan käsittelyyn seuraavassa työryhmän kokouksessa.

Puheenjohtaja totesi avauksen päätteeksi joutuvansa siirtymään klo 14 jälkeen toiseen kokoukseen. Johanna Osenius jatkaa puheenjohtajana.

2. Kokouksen 29.10.2020 muistion hyväksyminen

Muistio hyväksyttiin.

3. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston valmistelu

Pasi Rantahalvari esitteli valmistelun tilannetta. Valmistelussa on ollut tukena alueiden perustama epävirallinen Koordinaatioryhmä. Alueiden ja TEM:n ponnistelujen tuloksena on komission kanssa aikaansaatua epävirallinen alustava yhteinen näkemys komission kanssa turpeeseen perustava sitoumuksesta ja sen laajemmasta maantieteellisestä alueesta. Komission palautteessa alustaviin esityksiin sosioekonomisista vaikutuksia korostui työllisyys- ja työpaikkavaikutuksien esittäminen vertailukelpoisella tavalla. Niiden kuvaamisessa haastaa tilastoaineiston puute esimerkiksi sesonki-, osa-aikais-, kesätyö- jne. työmuotojen osalta. Komission näkökulmana tarkempaa kohdennukseen on, että tuki tulisi kohdentaa merkittävästi nimenomaan juuri turvealueille. Kansallisessa valmistelussa nähdään tärkeänä laajempi maakunnallinen hyödyntäminen.

Kansallinen sitoumus kohdistuu lämpöturpeen tuotannon alasajoon. JTF:n avulla ei voida vasta akuutteihin turvetuottajien ja –yrittäjien pulmiin. Suomen maaraportissa esitetyt investointisuositukset muodostavat alustavan pohjan linjauksille. Rantahalvari totesi, että ne ovat hyvin linjassa maakuntien näkemysten kanssa. Vain turvealueiden kunnostaminen ei noussut erityisesti esiin maakuntien alustavissa vastauksissa. Alueellisissa siirtymäsuunnitelmissa perustellaan sosioekonomiset vaikutukset ja sen perusteella tarvittava

tuettava toiminta. Rantahalvari kertoi, että maakuntien muodostamassa Koordinaatioryhmässä on sovittu, että tammikuun loppuun mennessä tuotetaan kuvaukset sosioekonomisista vaikutuksista eli siirtymäsuunnitelman A-osio. Seuraavassa vaiheessa laaditaan tuettavaa toimintaa kuvaava B-osio valmiiksi helmikuun loppuun mennessä. Mainitut A ja B-osiot ovat olennaisia pohjia komission tarkasteluun.

Helmikuun alkuun mennessä on selvitettävä kansalliset linjaukset mm. kattilainvestoinneista, suurten yritysten tukemisesta IP-alueella ja turpeen uudelleen käytön mahdollisuudet ja turvesoiden uudelleen käyttömahdollisuudet. Turvesoiden jälkikäytön mahdollisuutena voisi olla esim. viljelypelto, metsitys, kosteikko. Turpeen muun käytön ongelma, koska turpeen nosto on joka tapauksessa ilmastolle haitallista. Rantahalvari painotti, että olennaista on huomata valmistelussa, että yksittäiset investoinnit ja tuettava toiminta tulee perustella siirtymäsuunnitelmassa. Kaikille toimilla tulee olla työllisyysvaikutuksia ja elinkeinon uudistamista edistäviä vaikutuksia sekä päästöjen vähentymiseen liittyviä vaikutuksia. Rantahalvari totesi, että suurten yritysten investoinnit IP-alueella on nähtävä poikkeuksina. Energiatukea ei voi käyttää JTF:ssä.

Rantahalvari summasi vielä arvioitua aikataulua: helmikuun loppuun mennessä A ja B osiot; maaliskuussa niiden viimeistely ohjelma-asiakirjan tekstien kanssa, huhti-toukokuussa virallisia neuvotteluja komission kanssa, kesällä komission käsittely ja hyväksyminen niin, että toiminta pääsisi käyntiin syksyllä.

Puheenjohtaja avasi keskustelun. Marko Mäki-Hakola kiitti hyvästä katsauksesta. Hän totesi, että JTF:llä voidaan auttaa turveyrittäjiä mutta ei akuutissa kassakriisissä, jota varten on muita välineitä. Turve-elinkeinon alajajossa tulee väistämättä negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Hän painotti, että tulee edistää turpeen käyttöä ja kehittämistä muun kuin lämpöturpeen osalta. Turpeen muu käyttö ei ole yhtä haitallista kuin turpeen poltto. Pitäisi jättää mahdollisuus muulle turpeen käytölle myös esim. uusien turvesoiden käyttöönotto kuiviketurpeeseen jne.

Rantahalvari totesi, että uusien turvesoiden käyttöönotto pitäisi olla mahdollista. JTF ei tarjoa mitään lisää yrittäjille vaan samoja välineitä kuin muillakin rahastoilla. Aikataulu turpeenpolton alajajossa nopea ja siitä johtuu, että JTF koetaan hitaana välineenä. Hän totesi, että edelleen on epäselvänä komission kanta turpeen muun käytön yksityiskohdat.

Tapani Veistola totesi, että turpeen käyttö muuhun kuin energiaan ei ole ratkaisu, sillä se on do not harm –periaatteen vastaista. Hän korosti, että tulisi kehittää kasvu- ja kuiviketurpeelle vaihtoehtoisia ratkaisuja. Turvesoiden kestävä jälkikäyttöä tulee harkita tarkkaan. Peltoviljely ei paras vaihtoehto. Vesittäminen voisi olla parempi.

Rantahalvari vahvisti, että tuella voidaan lisätä TKI-toimintaa, joka mahdollistaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Jukka Alasentie piti hienona, että Pirkanmaan turvekunnat saivat ymmärrystä. Hän kysyi, voisivatko nämä yksittäiset kunnat, jotka sijaitsevat Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan rajoilla osallistua ko. maakuntien suunnitelmiin?

Rantahalvari vastasi, että siihen olisi maalaisjärjellä vankat perustelut. Toisaalta hän kuitenkin epäroi komission näkökulmaa ja seurantaan liittyviä pulmia.

Rauno Lämsä kiitti esityksestä. Hän piti alueellista ratkaisua hyvänä. Turpeen käytön osalta on huomioitava erikseen polttokäyttö ja muu käyttö ja tulee täydentää kuvaa turpeen muusta käytöstä. Hän muistutti myös, että suunnittelussa tulee huomioida hallituksen linjaukset, joiden mukaan tavoitteena turpeen energiakäytön puolittaminen. Lämsä piti yllättävänä sitä, että turveyrittäjät suhtautuvat JTF:n nihkeästi. Paremmassa viestinnässä rahaston mahdollisuuksista ja tuesta olisi tekemistä. Lämsä painotti vielä, että tulee olla aktiivinen komission suuntaan ja tuoda jäsenmaan näkemyksiä esille.

Jari Heiniluoma kertoi, että Parkanossa ja lähikunnissa on saatu kokea yllättävä ja nopea isku paikallistaloudessa turpeen polton alasajon myötä. Alihankkijoiden ml. kuljetus, huolto, laitteiden valmistelu jne. kärsimät tappiot ovat suuria. Vaikutus säteilee moniin paikallisiin yrityksiin. Heiniluoma totesi, että pelkkä muutosturvakoulutus ei auta. Tärkeää on pohtia mitä uutta tulisi tilalle, esim. biotalouteen liittyvää uutta yritystoimintaa.

Rantahalvari totesi, että paikallistalouden välillisiä vaikutuksia on saatu esiin maakuntien alustavissa tarkasteluissa, jotka tarkentuvat laadittavissa siirtymäsuunnitelmien A-osiossa. Yritystukien osalta pätevät samat säännöt kuin EAKR-osarahoitteisessa toiminnassa esim. yrityksen toiminnan uudelleensuuntaamisessa. Rantahalvari totesi myös, että viestiä on tullut, että yrittäjät eivät ole ensisijaisesti kiinnostuneita koulutuksesta. Maaseuturahaston tukimahdollisuudet on tärkeää huomioida etenkin biotalouden osalta ja maatilakytkentäisessä toiminnassa.

4. Kumppanuussopimuksen valmistelutilanne

Martta Viitaniemi esitteli valmistelun tilannetta. Suurimpana muutoksena nykyisen kauden kumppanuussopimukseen on se, että nyt laadittava sopimus on hyvin tiivis strateginen asiakirja, joka voi olla enintään 35 sivun laajuinen. Päättävän kauden asiakirja on liitteinen noin 150 sivua. Kumppanuussopimus koskee EAKR:oa, ESR+_aa, JTF:ää ja EMKR:ää ja kolmea ohjelmaa. SM:n rahastoja se ei varsinaisesti koske mutta koordinaatiota ja yhteistyötä tulee kuvata.

Ensimmäinen varsinainen kumppanuussopimusluonnos tulee Koheesior ryhmän käsittelyyn seuraavassa kokouksessa. Ahvenanmaan osuudet tullevat siitä kuitenkin vielä puuttumaan.

Puheenjohtaja kiitti esittelystä ja totesi, että varsinaiseen käsittelyyn päästään seuraavassa kokouksessa.

5. InvestEU-valmistelun tilannekatsaus

Kati Heiska piti InvestEU-ohjelman valmistelun tilannekatsauksen. Koheesior ryhmässä on vuoden 2019 syksyllä käsitelty InvestEU-ohjelman jäsenvaltiokohtaisen osion käyttöönottoa edeltävän ex-ante-arvioinnin suunnitelma ja vuoden 2020 helmikuussa ex-ante selvityksen tuloksia. Heiska totesi, että rahoitusvälineitä voi rakennerahastoissa käyttää yleisasetuksen mukaisesti, joko kansallisina järjestelyinä hallintoviranomaisen hallinnoimina tai sen vastuulla olevina tai InvestEU-ohjelman kautta. Tulevaan ohjelmaan on valmistelua tehty InvestEU:n jäsenvaltio-osuuden kautta. Tavoitteena on saada tukien rinnalle vipuvaikutusta rahoituksella rahoitusvälineiden avulla. Ex-anten perusteella on todettu kansallisia markkinapuutteita, joihin jäsenvaltiokohtaisella osuudella haetaan ratkaisua kuitenkin niin, että ei häiritä markkinaa tuottamalla päällekkäistä rahoitusta esim. päällekkäisillä tuotteilla.

Heiska totesi, että ex-ante selvitys koski sekä EAKR:a pk-yritystoiminnan osalta yleisesti että ESR:oa yhteiskunnallisten yritysten osalta. Ex-anten perusteella ei löytynyt tarvetta omille ESR-osarahoitteisille tuotteille, jotka olisi suunnattu yhteiskunnallisille yrityksille. Syksyn aikana on ex-ante arviointia päivitetty mm. koronatilanteen vaikutuksien osalta. Aiemmin todettuja tarpeita on edelleen.

Vuoden 2020 kesällä on käynnistetty keskustelut mahdollisen InvestEU-ohjelman jäsenvaltiokohtaisen osion toteuttajakumppanin Finnveran kanssa. Samaan aikaan käydään jatkuvaa vuoropuhelua EIP:n kanssa kokonaisuuden muodostamiseksi siitä mitä erilaisia tuotteita markkinoille on tulossa. Heiska kävi läpi ex-anten rahoituskapeikat ja alustavia ratkaisuja, joita voisi käyttää jäsenvaltio-osuudessa.

Puheenjohtaja kiitti esittelystä ja totesi, että teemaan tullaan palaamaan valmistelun edistyessä työryhmän kokouksissa ensi vuonna.

6. Interreg-ohjelmien valmistelu

Helinä Yli-Knuutila kertoi Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien valmistelusta. Suomi osallistuu tulevalla kaudella 11 yhteistyöohjelmaan ja kaikkien ohjelmien valmistelu on täydessä vauhdissa alueiden ja muiden maiden kanssa. Tavoitteena on, että ohjelmat käynnistyisivät suurelta osin joko loppuvuonna 2021 tai vuonna 2022.

Ohjelmat ovat tärkeitä instrumentteja kansainväliseen aluekehittämistyöhön. NPA-ohjelmaan liittyy tässä vaiheessa eniten epävarmuuksia. Siihen ovat aiemmin osallistuneet Skotlanti ja Pohjois-Irlanti, joiden osallistumismahdollisuuksista ei ole tässä vaiheessa varmuutta.

Euroopan parlamentti halusi lisätä koheesiorahoituksessa 100 miljoona Interreg A-ohjelmille. Suomen osuus siitä voisi olla arviolta noin 1-3 miljoonaa. Suomi tulee käyttämään mahdollisuuden siirtää rahoitusta rajat ylittävän yhteistyön ohjelmista (A-ohjelmat) valtioiden välisen yhteistyön ohjelmiin (B-ohjelmat) kattamaan niiden merkittävästi vähentyvää rahoitusosuutta. Päätös varojen kohdentamisesta kansallisella tasolla eri ohjelmien välillä tehdään arviolta helmikuussa. Valtioneuvoston on hyväksyttävä kaikki ne ohjelma-asiakirjat, joihin Suomi osallistuu. Tämä prosessi käynnistyy kesällä.

Ohjelmiin tulee Suomessa hallinnollisia uudistuksia. Hallinnolliset tarkastukset suoritettaisiin jatkossa kahdessa maakunnan liitossa, Uudenmaan liitossa ja Lapin liitossa. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomi siirtyisi keskitettyyn järjestelmään, eikä enää käytettäisi yksityisiä tilintarkastajia. Käytännössä projektitoteuttaja lähettäisi raporttinsa maakunnan liittoon. Uudistus ei koske Interreg-ulkorajaohjelmia. Toinen uudistus koskee kansallisen vastinrahoituksen myöntämistä. TEM ei jatkossa myönnä kansallista vastinrahoitusta suoraan hankkeille, kuten nyt on tehty usean ohjelman osalta (BSR, NPA, Interreg Europe, Urbact). Kansallista vastinrahoitusta hallinnoidaan jatkossa kahdessa maakunnan liitossa, Uudenmaan liitossa ja Lapin liitossa. Käytännössä hanketoteuttaja hakee siis kansallista vastinrahoitusta aina tehtävään nimitykseen maakunnan liitosta. Ohjelmakohtaiset vastuut nimitään liittojen välillä myöhemmin. Uudistus ei koske Interreg-ulkorajaohjelmia, jossa hallintoviranomainen vastaisi edelleen kansallisen vastinrahoituksen hallinnoimisesta.

Puheenjohtaja kiitti hyvästä katsauksesta Interreg-valmisteluun.

7. Muut asiat

Puheenjohtaja totesi, että työryhmälle on toimitettu tiedoksi toimikauden jatkopäätös.

8. Seuraava kokous

Puheenjohtaja totesi seuraavan kokouksen pidettävän 27.1. Maaliskuulle on sovittu kokous 11.3.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti Koheesioryhmää aktiivisesta työskentelystä koko vuoden ajan. Hän toivotti oikein hyvää joulua ja päätti kokouksen klo 14:50.